

Referendumkamer Leiden

Secretariaat: Breesstraat 70, 2312 CS Leiden, telefoon 071 - 5165111

Aan de voorzitter van de Raad van de gemeente Leiden

Leiden, 3 september 2007

Onderwerp: evaluatie referendum verruiming winkelopeningstijden

Geachte heer Lenferink,

Bij brief van 3 juli zond u ons het evaluatierapport over het proces rond de referendumaanvraag over de verruiming van de winkelopeningstijden. Conform uw verzoek brengen wij u hierbij advies uit over dit rapport.

Opmerkingen vooraf

Het is opvallend dat de evaluatie is uitgevoerd binnen de gemeentelijke organisatie. Wij zouden de voorkeur hebben gegeven aan een evaluatie door externen omdat daarmee zou zijn onderstreept dat er sprake was van een volstrekt onafhankelijke evaluatie. Overigens hebben wij geen aanwijzing dat er bij de uitvoering van deze evaluatie sprake was van een gebrek aan onafhankelijkheid en kunnen wij de conclusies ervan in hoofdlijnen delen.

Wij onthouden ons van een oordeel over de onderzoekstechnische aspecten van de evaluatie.

Wel merken wij op dat wij het onjuist vinden dat er een gerichte enquête heeft plaatsgevonden onder een steekproef uit de groep mensen die wel hun handtekening hebben gezet onder het inleidende, maar niet onder het definitieve verzoek. De persoonsgegevens die worden verschaft door mensen die een referendumverzoek ondersteunen zijn niet bedoeld om de gemeente een aanknopingspunt te geven voor enquêtes.

De aanbevelingen

De evaluatie mondt uit in de acht aanbevelingen in hoofdstuk 7. Wij richten ons advies vooral op die aanbevelingen. Daarbij grijpen wij waar nodig terug op eerdere onderdelen van het rapport.

1: Verordening verduidelijken

Zowel bij de referendumaanvraag over de winkelopeningstijden als bij het RGL-referendum is gebleken dat er grote behoefte is een herziene verordening. Wij zullen graag een bijdrage leveren aan de noodzakelijke herziening en dringen erop aan dat die spoedig zijn beslag krijgt.

Wij zijn het er mee eens dat de verordening moet zijn voorzien van een duidelijke toelichting. Daarbij kunnen verschillende documenten worden onderscheiden. Enerzijds is er, ook ten behoeve van de behandeling in de Raad, een toelichting nodig op de opzet en de artikelen van de verordening. Anderzijds is er behoefte aan een goede publieksfolder, zowel in papieren als in digitale vorm, waarin het referendumproces zo veel mogelijk los van de juridische teksten wordt toegelicht.

In de nieuwe verordening moet uiteraard duidelijk worden vastgelegd waar het secretariaat van de Referendumkamer is ondergebracht en waar de coördinatie van de uitvoerende werkzaamheden rond referenda moet liggen.

Niet alleen om principiële redenen verdient het de voorkeur dat de griffie het secretariaat van de Referendumkamer verzorgt, de afgelopen tijd is ook gebleken dat dit grote praktische voordelen heeft.

2: Nadere omschrijving taken Referendumkamer

Wij vinden het dringend gewenst dat de Referendumkamer ook in de toekomst niet alleen gevraagd, maar ook ongevraagd kan adviseren.

Bij gevraagde adviezen gaat het om adviezen naar aanleiding van vragen van de verantwoordelijke bestuursorganen en de andere formele betrokkenen. Dergelijke vragen behoort de Referendumkamer uiteraard steeds te beantwoorden.

Bij ongevraagde adviezen gaat het om adviezen die los staan van een dergelijke officiële vraag. Het kan bijvoorbeeld zijn dat wij zelf een ontwikkeling waarnemen die om een reactie vraagt. Zo hebben wij een brief gezonden aan de initiatiefnemers voor het winkeltijdenreferendum naar aanleiding van berichten dat zij wellicht slagroomtaarten zouden uitdelen aan mensen die hun handtekening gingen zetten. Het kan ook zijn dat de wenselijkheid van een advies naar voren komt uit vragen of signalen die wij krijgen van individuele burgers of andere niet-formeel betrokkenen. Dergelijke vragen behoeven wij niet te beantwoorden, maar we kunnen het wel doen als dat naar onze mening de duidelijkheid of de gang van zaken bij een referendum ten goede komt. Wij richten zulke adviezen aan de Raad of wij sturen de Raad een afschrift ervan.

De mogelijkheid tot het uitbrengen van dergelijke adviezen behoort naar onze mening behouden te blijven. Datzelfde geldt voor de mogelijkheid voor belanghebbenden en belangstellenden om vragen en signalen voor te leggen aan de Referendumkamer.

3: Criteria voor het aanwijzen van locaties

Voorop staat dat referenda worden gehouden onder alle burgers van de gemeente. Alle Leidse burgers moeten goede mogelijkheden hebben voor het geven van een ondersteuningsverklaring.

Wij geven er de voorkeur aan dat tevoren, los van referendumaanvragen, wordt vastgelegd welke locaties bij zulke gelegenheden worden gebruikt. Daarbij moet onder andere worden gelet op de spreiding over de stad, op de openingstijden, op de beschikbaarheid van gekwalificeerde medewerkers en op de bereikbaarheid met verschillende soorten vervoermiddelen. Het tevoren aanwijzen van vaste locaties vergroot de duidelijkheid voor de inwoners.

Eventuele toekomstige mogelijkheden om ondersteuningsverklaringen op afstand af te leggen, bijvoorbeeld met gebruikmaking van DigiD, zullen ingrijpende gevolgen hebben. De wenselijkheid daarvan en de consequenties voor de referendumprocedure en de verordening zullen eerst goed moeten worden besproken.

4: Aanwezigheid Referendumkamer bij raadsbehandeling

Wij onderschrijven de gedachte achter de aanbeveling. Het gaat daarbij niet alleen om vergaderingen waarin een besluit wordt genomen over een referendumverzoek, maar ook bijvoorbeeld om vergaderingen waarin de vraagstelling wordt vastgesteld. In plaats van de Referendumkamer als geheel zou een vertegenwoordiging van de Referendumkamer voldoende moeten zijn.

5: Duidelijker afspraken omtrent bekendmaking locaties en mogelijke publiciteit

Wij zijn het er mee eens dat de gemeente ervoor moet zorgen dat de locaties en de openingstijden voldoende duidelijk zijn. Overigens is het primair een verantwoordelijkheid voor de initiatiefnemers om de kiezers ertoe te brengen hun handtekening te gaan zetten.

De initiatiefnemers hebben de mogelijkheid om vrije publiciteit te genereren. Het is gewenst dat de gemeente hun in aanvulling daarop faciliteiten beschikbaar stelt, onder andere via de Stadskrant, om extra bekendheid te geven aan de mogelijkheden om de referendumaanvraag te ondersteunen. Het beschikbaar stellen van een financieel budget aan voor- en tegenstanders is pas aan de orde na het honoreren van het definitieve verzoek.

6: Draaiboek referendum

Wij zijn het volledig eens met deze aanbeveling.

7: Afspraken bestuurlijke verantwoordelijkheid

Deze aanbeveling is vooral tot het college gericht.

8: Destructief amendement

Het reglement van orde is een zaak van de Raad.

De voorgeschiedenis

Hoewel de toekomst natuurlijk het belangrijkste is, lijkt het ons goed om ook enkele kanttekeningen te plaatsen bij de voorgeschiedenis van de huidige Referendumverordening zoals die is weergegeven in de inleiding (hoofdstuk 1).

Ter aanvulling op wat daar is weergegeven wijzen wij erop dat er op 8 maart 1995 een referendum is gehouden over het wijzigen van de bestemming van het pand Hoge Rijndijk 25. De ervaringen met de dubbelrol van het college bij dat referendum waren de directe aanleiding om bij de evaluatie van 1995/96 te kiezen voor het instellen van de onafhankelijke Referendumkamer.

Onderaan pagina 5/bovenaan pagina 6 zeggen de schrijvers dat ze niet hebben kunnen vinden waarom het aantal van 3750 handtekeningen in 1999 is verhoogd naar 4000. Volgens de voorheen geldende verordening waren er voor het definitieve verzoek 3750 andere handtekeningen nodig, dat wil zeggen handtekeningen van mensen die niet het inleidende verzoek hadden ondersteund. Het zou lastig zijn om bij al die handtekeningen te controleren of daarin is voldaan. Bovendien zou het voor de initiatiefnemers ongunstig zijn als het inleidende verzoek door meer dan 750 mensen zou worden ondertekend: al die extra ondertekenaars zouden het definitieve verzoek immers niet kunnen steunen. Daarom heeft de Referendumkamer voorgesteld om het element "andere" te schrappen. Om de feitelijke drempel voor de ondersteuning globaal gelijk te houden, is toen tevens voorgesteld om het aantal van 3750 te verhogen naar 4000. De Raad heeft dat advies gevolgd.

Hoogachtend,
De Referendumkamer van de gemeente Leiden,

mw. L. van Heezik, secretaris

L. Beijen, voorzitter